

Dopis Václava Červinky Albínu Bráfovi o rolnickém hnutí

Václav Červinka se narodil v roce 1844 do české vlastenecké rodiny, studoval na akademickém gymnáziu v Praze, kde se zapojil do společenského života, například se účastnil založení Sokola. Studium ale nedokončil a místo toho absolvoval hospodářské učiliště, protože měl dle přání svého otce převzít správu rodinného velkostatku v Ostředku. K tomu kvůli finančním obtížím statku nakonec nedošlo a Červinka musel pracovat jako hospodářský správce na cizích velkostatech. V roce 1872 se stal ředitelem velkostatku v Malči, který patřil předsedovi staročeské strany a „vůdci národa“ Františku Ladislavu Riegrovi. Oba muži se osobně sblížili, zastávali podobné politické názory a jejich vazbu ještě posílilo, když si Červinka vzal Riegrovu dceru Marii. Ačkoli se Červinka politiky aktivně neúčastnil, pečlivě ji sledoval a rád o ní přemýšlel a diskutoval. Dokladem je i následující dopis, který napsal v roce 1891 Albínu Bráfovi, svému švagrovi, jednomu z vůdčích představitelů staročeské strany a Riegrovi blízkému spolupracovníku. Červinka se zde po pádu staročeské strany v roce 1891 zamýšlí nad vznikajícím rolnickým programem a jeho možnými důsledky pro české národní hnutí.

V Malči 23. března 1891

Milý Albíne:

Já nevím, jak dalece se ještě na dále míníte zabývat „politikou“. Já sám se kladu jen nepřímou zúčastněného v těchto věcech, mé postavení málo více dovoluje. Avšak v jistém směru jest „politikem“ každý, a poněvadž mám za to, že i u Vás do jisté míry bude a zůstane platné pravidlo die Katze lässt das Mäusen nicht, tedy chci s Vámi vyměnit některé myšlenky co politisující mimochodem praktik-hospodář s opravdu politisujícím teoretiko-hospodářem, neb mám za to, že mnohé co odborník širšího rozhledu dovedete lépe posoudit než já, a všecko pak zajisté vpravíte do lepších, prakticky upotřebitelných formulek.

V těchto dnech dostala se mi do rukou od jednoho rolníka knížka A. Šťastného: Program rolnictva Rakouska. Způsob, jakým se spisek ten rozšiřuje, svědčí, že 1) knížka a rozšiřování neděje se na náklad rolníka padařovského [Alfons Šťastný byl rolníkem v jihočeském Padařově], že za vydáním knížky a systematickým rozšiřováním stojí zajisté někdo jiný, jiný rozum, jiné peníze; 2) že v nejkratší době bude smýšlení jistých okresů českých zcela jiné, než si kdokoliv představuje.

Důvody pro právě zmíněné jsou: po okrescích chodí zvláštní, neví se od koho zjednaní poslové – po adresách starostů neb snad i jinak doporučených lidí, a rozdávají zdarma dotčené knížky. Naši obcí putoval kolportér, nesoucí 60 knížek určených jistým osobám. Mnoholi před tím rozdal, než k nám přišel, těžko stanovit, poněvadž jich však ještě šedesát měl, jest jisto, že kromě starostů i jiní vybraní lidé tento spisek dostanou. Úřadové buď to neví, neb o

tom nechťi nic vědět – ač nevím, zdali tento způsob nekoliduje se zákonem o rozšiřování tiskopisů: za Kollera [Alexander von Koller byl na přelomu 60. a 70. let místodržitelem v Čechách, který měl za úkol pacifikovat českou opozici po zavedení dualismu v roce 1867] bylo by již jistě rozsáhlé vyšetřování zavedeno.

Před důsledkem takových událostí nelze oči zavírat. Předpovídám, že v nejkratší době se podstatně změní celé smýšlení lidu, neb lid hltá přímo nauky v té knížce obsažené. Nemění na tom nic okolnost, že Alfons nepochybně tu knížku nenapsal. Počátkem let osmdesátých, kdy politikou Německa zasazeny hospodářským poměrům zejména v Čechách nejtěžší rány, kterýmž pak se připojilo domácí rozbití průmyslu cukrovarnického, lihovarnického, kteréž rány pak rozšířily konstantní takměř neúrody, zejména méně bohatých krajín českých, kteréž industrie a železnic nemajíce, nepoměrně více trpěli povinnostními dávkami na zemské, okresní, obecní, chudinské, školské potřeby. (...) Zmiňoval jsem otci [F. L. Riegrovi] ústně i písemně, že kráčíme vstříc úplně zhoubě rolnictva – že připadají mi opatření Německa jako systematické vysávání zejména Čech a že tím způsobem hledí snad podlomiti síly zejména českého národa – aby s ním byli spíše hotovi. Neuměl jsem snad své volání přiodít do patřičné formy, ale otec mi odpověděl dílem, že bída jest všeobecná, dílem že ohledy na národnostní politiku nedovolují nám z jistých mezí vykročit, nechceme-li poškodit vše ještě více vůči politicko-parlamentárnímu stavu věci – a abych, vím-li o nějakém způsobu, kterým zmírnit by se daly důsledky těch událostí, ty prostředky projevil. Já mám za to, že z naší staročeské strany v skutku se stala chyba, že otec podceňoval stav věcí, že byl optimistou tak dalece, že doufal, že pouhou cestou činnosti parlamentární v rámci vládou navrhovaném, dá se učiniti na ten čas nejvíce. Rozumí se, že neodvážil jsem se oponovati, znaje, že daleko nemám tolik úsudku, abych říci mohl a posouditi, jak daleko se smí jít, co se smí říct, jak se smí a má jednat. (...)

Zatím však události letěly svými důsledky v před. Ku krizi z příčin politických, připojila se i krise ze skutečných neúrod po celé desetiletí. Nemusím uvozovat, že při tom stále byli více byti rolníci krajů méně úrodných. (...)

Za těchto okolností jest patrné, že spisek z velkých částí má plnou pravdu, a že budou rolníci na příště přísahat na pravdu obsahu té knížky en bloc, a že budou na příště také dle toho všeho se spravovati. (...) Zdá se mi být tím nebezpečnějším to, co se děje pro budoucnost národa. Neboť knížka úplně utlumuje cit pro národnost, úplně eliminuje pocity pro souvislost rolníka s vlastenectvím a samostatným postavením českým, úplně sjednocuje každého zemědělce se zemědělcem na druhém konci říše – podněcujíc k hospodářskému – líp rolnickému socialismu. (...)

Jest patrné, že pohřben bude na několik pokolení smysl pro národnost, pro vlastenectví zejména české, pakli bída přikryje vše ty city touhou po bochníku chleba. Chléb okáže se co mocnější než etické ponětí. Dosavadnímu směru staro- i mladočeskému odplaví se půda pod nohama – nebude ani možnosti více mluvit k lidu, účinkovati naň jménem a heslem vlasti! A jest možné, že nastoupí sociální skutečný převrat, pakli by se zásady v knížce hlásané domohly moci. Po té jen touží – a budou bezohledně diktovati, jak ji budou míti v rukou – i vládě, i politickým stranám – možná že i smetou z povrchu zemského politické strany vůbec –

dokud zase po uspokojení touhy po chlebě reakce národnostní k platnosti nepřijde. To ovšem jest supposice v tom pádu, že by věci šly ku předu tak, jak rolnictvo si dnes přeje a doufá. Co dělat?

(...) Nebylo by možné, pojmouti tím neb oním způsobem rolnický program do programu znovuzrozené staročeské strany? Učiniti si z toho všeho zbraň? A ovládnouti to hnutí a nepřipustiti tím, aby bylo národu nebezpečné? Že nebezpečí hrozí národu provedením programu jest jisté, a zásluhu by měla strana o národ, která ostří nebezpečnosti by dovedla té věci odnítí.

Myslím, že věc stojí za promyšlení vůbec a že nevyhnutelně ale musí počítati s touto věcí strana, která sama na vždy nechce se zřici možnosti účinkovati ještě někdy ve veřejnosti pro národ. (...) Mnohé věci z rolnického programu jsou absolutně potřebné a při tom přijatelné. Na tom základě dalo by se uvažovati. (...)

Vám oddaný Václav

Zkuste pomocí Červinkova listu zodpovědět následující otázky:

Jak se Václav Červinka dívá na vzrůstající se rolnické hnutí?

V čem podle něj spočívá hlavní nebezpečí prosazení rolnického programu?

Jak by se podle jeho soudu mohlo tomuto nebezpečí čelit?